תצוה

א. בסוף הל' „כלי המקדש והעובדים בו"[1] (בסיום הפרקים דבגדי כהונה)[2] כותב הרמב"ם: זה שאתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד („שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד"[3]), לא היו כהנים גדולים, שאין האפוד של כהן גדול אפוד בד. ואף הלוים היו חוגרין אותו, שהרי שמואל הנביא לוי הי' ונאמר בו[4] נער חגור אפוד בד. אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח ה' קודש להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ב' רוח הקודש[5].

וצריך להבין:

ספרו של הרמב"ם הוא פסקי דינים „הלכות הלכות"[6] — א"כ למה כתב ה' רמב"ם בסיום הל' כלי המקדש „זה ש' אתה מוצא בדברי נביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים וכו'", שלכאורה אין בזה נפקותא להלכה (ואי משום שדרכו לסיים כל ספר מ' ספרי היד בדברי מוסר ומדות טובות[7] — הרי סיום זה הוא לא מענינים אלו), כי אם פירוש וביאור ב„דברי נביאים" (ש' מ"ש „שמונים וחמשה איש נושא אפוד בד", אין הכוונה לכהנים גדולים וכו'), שלכאורה אין מקומו בספר היד?

בכסף משנה כאן: „כתב כן כי היכי דלא תיקשי לן היאך כתוב[8] גבי אחימלך בן אחיטוב פ"ה כהנים חגורים אפוד בד". אבל אינו מובן [נוסף לזה שאין ענינו של הרמב"ם בספרו היד ליישב ולפרש פסוקים בנ"ך, הרי גם] — את"ל שכוונת הרמב"ם להתאים דבריו עם ה' כתובים (שאפוד בד הנזכר בדברי הנביאים אינו האפוד של כהן גדול) — הו"ל להביא ענין זה לעיל, בפרק שלפנ"ז[10], במקום שהמדובר הוא בפרטי דיני עשיית האפוד[11]?

---

1) כ"ה השם המלא דהלכות אלו, כבהתחלת ספר היד. וכן בהכותרת לפני ההלכות.

2) פ"י ה"ג.

3) ש"א כב, יח (הובא בכס"מ, כדלקמן).

4) שם ב, יח.

5) ראה ירושלמי סנהדרין (פ"י ה"ב) „מלמד שהיו כולם ראוין להיות כהנים גדולים", וכנראה מפרש הרמב"ם בירושלמי שלפועל חגרו אפוד בד. אבל ראה תרגום ש"א שם „דכשרין למלבש אפוד דבוץ", ומשמע שבפועל לא לבשו אפוד בד, אלא ש„כולם ראויין לכהונה גדולה" (פ' רבינו ישעי' ש"א שם). וראה ראב"ע פרשתנו כח, ו „ומפרשים רבים פ' זה (הכתוב דש"א הנ"ל) שהיו ראוים לשאת אפוד". וראה לקמן הערה 36.

6) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספרו.

7) ראה רמב"ם סוף הל' תמורה ש„רוב דיני התורה אינן אלא . . לתקן הדעות וליישר כל ה' מעשים".

8) ש"א כב, יח.

9) כי אף את"ל שלדעת הכס"מ מ"ש הרמב"ם בהקדמת חיבורו „אדם קורא בתושב"כ תחלה (ואח"כ קורא בזה כו')" הכוונה לא רק לחמשה חומשי תורה אלא גם לנ"ך, ה"ז לכאורה רק מה שנוגע להלכות ופירוש המצות שבנ"ך, אבל לא לתרץ ולבאר פסוקי נ"ך.

10) פ"ט.

11) וגם: אז הו"ל להרמב"ם לתרץ השאלה בהפסוק „פ"ה כהנים הא . . אין ממנין שני כהנים גדולים כאחת" (כבירושלמי סנהדרין שם), וכמו שהביא בהל' כלי המקדש לפנ"ז (פ"ד סהט"ו).

גם אריכות לשון הרמב"ם כאן מורה ברור שאין כוונתו (רק) לבאר שאפוד בד הנזכר בדברי הנביאים אינו מהבגדי כהונה (אפוד של כה"ג) — כי:

(א) לפ"ז שחידוש הלכה זו הוא ש־אפוד בד אינו האפוד של כה"ג — למה ממשיך הרמב"ם לבאר דמה שבני הנבי־אים חגרו אפוד בד הוא כדי „להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול", היינו הד־גשה הפכית מתוכן ההלכה שאפוד בד אינו שייך לאפוד כה"ג[12]?

(ב) הרמב"ם מביא ראיתו מזה ש„אף הלוים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי הי' ונאמר בו נער חגור אפוד בד" — לכאורה הו"ל להביא ראי' אלי־מתא יותר, ממש"נ[13] ודוד חגור אפוד בד, שלא הי' משבט לוי כלל (שזה מוכיח עוד יותר שאין אפוד בד שייך לאפוד של כהן גדול)[14].

ב. ולכן נראה שאין כוונת הרמב"ם (רק) לתרץ שאלה מ„דברי הנביאים", כי אם לבאר ענין של הלכה:

מ"ש הרמב"ם „אפוד בד . . היו חוג־רים אותו בני הנביאים" — יש לומר, ש־כוונתו בזה לומר שיש (גדר של) הלכה על בני הנביאים (לחגור אפוד בד, ועי"ז) „להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש".

ויובן זה ע"פ מ"ש הרמב"ם בהלכות יסודי התורה[15] ש„הנביא עומד . . להו־דיענו דברים העתידים להיות בעולם . . ואפילו צרכי יחיד מודיע לו, כשאול שאבדה לו אבדה והלך לנביא להודיעו מקומה". ולכן, בכדי שבנ"י ידעו מיהו הנביא שאליו יפנו בצרכיהם, היו בני הנביאים חוגרים אפוד בד, „להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר . . ברוח הקודש", שאז יוכלו כל ישראל לשאול אצלו כו'[16].

וזהו ביאור המשך הענינים ברמב"ם כאן:

לאחרי שמבאר פרטי דיני אורים ותו־

---

12) והולי"ל (ע"ד שהעתיק בקרית ספר לה־מב"ט כאן) „אפוד בד הי' חגור כל מי שהי' ראוי שתשרה עליו שכינה כדאשכחן בשמואל שהי' חגור אפוד בד".

13) ש"ב ו, יד. ועד"ז דה"א טו, כז.

14) והרי הרמב"ם אינו מפרש שהי' כתונת בד של כהן הדיוט, כפי' הא' ברבינו ישעי' לש"א שם.

15) פ"י ה"ג.

16) לכאורה י"ל דנפק"מ לפועל גם לפני ביאת המשיח (וראה לקמן ס"ז), דהרי גם לאחרי הזמן שנסתלקה רוה"ק מישראל כשמתו נביאים ה־אחרונים חגי זכרי' מלאכי (יומא ט, ב. סוטה מח, ב. ועוד) היו כמה הראוין לרוה"ק ונבואה כו'

[וראה אגרת תימן להרמב"ם בפי' הכתוב (בלק כג, כג) כעת יאמר ליעקב „שתחזור הנבואה לישראל בשנת ארבעת אלפים תשע מאות שבעים ושש לבריאה" (וראה תולדות האוה"ח להר"ר מרגליות (פ"ג הערות כה, כו); הקדמתו לשו"ת מן השמים, ושו"נ — דמפורש בכ"מ ברז"ל שהיתה השראת רוה"ק כו' במשך הדורות). וראה בכל הנ"ל לקו"ש חי"ד ע' 73 ואילך. ושו"נ. ושם שזה נוגע להלכה בנוגע לבנין במה בזמן הזה. ע"ש. וראה סה"ש תנש"א ח"ב ע' 788 ואילך]

— אם עליהם ללבוש אפוד בד (בגד מיוחד). ואכ"מ.

---

*) בסהמ"צ להרמב"ם בסוף השרשים מבואר דהנבואה היא רק בזמן הבית ולא בזמן הגלות (וראה גם מו"נ ח"ב פל"ו: וזאת היא הסיבה העצמית הקרובה להפסק הנבואה בזמן הגלות בלי ספק כלומר עצלות ועצבות כו'. וראה שם פל"ב). אבל שם כוונתו לכאורה לנבואה באופן קבוע ותמידי וכו'. או ששם מדבר בדרגא נעלית בנבואה ולא רוה"ק וכיו"ב. ואכ"מ.

מים[17], „כיצד שואלין (באורים ותומים) עומד הכהן כו'", וכי „אין נשאלין בהן להדיוט אלא או למלך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו" — מוסיף שיש עוד אופן של שאלה: „אפוד בד . . היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש להודיע כי הגיע . . למעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש" — דמכיון ש„אין נשאלין בהן (באורים ותומים באפוד וחושן) להדיוט", לכן היו צריכים בני הנביאים לחגור אפוד בד, „להודיע" שהגיעו „למעלת כהן גדול שמדבר . . ברוח הקודש", וכאו"א מבנ"י יכול לשאול אצלם בכל הענינים ואפילו צרכי יחיד.

ועפ"ז מובן הטעם שלא הביא הרמב"ם מזה שדוד הי' חגור אפוד בד — כי חגירת „אפוד בד" של דוד היתה בקשר להעלאת הארון[18] ולא בשייכות לענין הנבואה („להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר . . ברוח הקודש" כדי שיוכלו לשאול אצלו) — אלא מביא הרא'[19] משמואל הנביא, שאליו הלך שאול כשאבדה לו אבדה להודיע לו מקומה, שאין זה שייך לאורים ותומים כי אם לנביא[19].

ג. אלא שעדיין אינו מובן:

הלכה זו ע"ד „בני הנביאים" ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש — שייכת לכאורה להלכות יסודי התורה[20], ששם נתבארו פרטי דיני הנבואה, דרכי הנבואה והנהגת הנביא וכו', וגם הענינים שהוא מודיע לבני ישראל (כנ"ל) — ומדוע כתבה הרמב"ם בהלכות כלי ה־מקדש ודיניו כהונה?

ואע"פ שיש בלבישת האפוד בד דמיון ללבישת אפוד דכהן גדול, ועד שזה מודיע ש„הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר . . ברוח הקודש" — הרי זה גופא דורש ביאור: מהו טעם ההכרח לקשר מעלת הנביא ומי שהוא ראוי ש־תשרה עליו רוח הקודש (ובמילא יכול להודיע „דברים העתידים להיות") עם מעלת הכהן גדול „שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש"[21]?

ויש לומר, שזהו בהתאם לשיטת ה־רמב"ם בגדרם של האורים ותומים, כד־לקמן.

---

17) בפ"י הי"א־ב.

18) ראה פי' רבינו ישעי' ש"ב שם. פירוש (המיוחס ל)רש"י דה"א שם.

19) וכמודגש בלשון הרמב"ם שכתב „שמואל הנביא", אף שהכתוב בשמואל א — בו נאמר „נער חגור אפוד בד", לא נאמר „הנביא" אלא „שמואל משרת את פני ה'". וראה רד"ק ורלב"ג שם.

20) בפ"ז ואילך.

21) עפמ"ש הרמב"ן עה"ת (שופטים יח, יג): וטעם תמים תהי' עם ה'א שנייחד לבבינו אליו לבדו ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש העתידות מנביאים או מאנשי חסידיו ר"ל אורים ותומים ולא נדרוש מהוברי שמים . . וזו מצות עשה כו' (וכ"ה בהשגות הרמב"ן לסהמ"צ בהוספות למ"ע מ"ע ח. וראה מג"א שם בדעת הרמב"ם. וראה רמב"ן בסוף סהמ"צ שנסתפק אם השאלה באו"ת היא מצות עשה וצ"ל נמנית במנין המצות. ובמג"א שם שסברת הרמב"ן נכונה שהשאלה באו"ת תהי' מן המצות הנוהגות לדורות כו') —

יש לבאר לכאורה מה שהרמב"ם כתב ע"ד לבישת האפוד בד דבני הנביאים כאן, אף שזה מודיע שהגיע „למעלת כה"ג . . ברוה"ק", כי בהל' יסוה"ת מדבר בעיקר בזה ש„מיסודי הדת שהא־ל מנבא את בני האדם" (רפ"ז שם), ומה שמודיעים להנביא (ראה רמב"ם שם ה"ז. פ"ט ה"ב. ועוד). ואילו כאן בסוף הל' כלי המקדש שמדבר בענין או"ת שדיברו בשאלה דוקא, הרי נסתעף מזה גם לבישת אפוד בד בנביאים, שנוגע לדין שאלה אצל הנביאים, וכנ"ל בפנים ס"ב.

ד. ביאור הענין:

באופנה של תשובת האו"ת איתא ב־גמ'[22]: ר"י אומר בולטות (האותיות בול־טות, כגון ע"ן משמעון למ"ד מלוי ה"י מיהודה — לומר עלה, וכל אחת אינה זזה ממקומה אלא בולטת במקומה והוא (הכהן) מצרפן[23], ר"ל אומר מצטרפות (שמאליהן הן מצטרפות), ומקשה בגמ' „כל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו אין שואלין בו שהרי שאל צדוק ועלתה לו ואביתר ולא עלתה לו", ומתרץ בגמ' „סיוע הוי מסייע בה־דייהו". ופרש"י „כהן בהדי אורים ותו־מים הלכך אם כהן כשר הי' וראוי לשרות שכינה עליו האותיות בולטות או מצטרפות על ידו כשנשאלין בו ואם לאו לא בולטות ולא מצטרפות". הרי דס"ל לרש"י שהאותיות עצמן היו בולטות או מצטרפות אם הי' כהן כשר.

אמנם הרמב"ם[24] כתב „רוה"ק לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו ב־מראה הנבואה עלה או לא תעלה באות־יות שבולטות מן החושן כנגד פניו", והיינו דס"ל שהאותיות לא היו בולטות כפשוטן אלא במראה הנבואה[25] (ולשיטה זו תירוץ הגמרא הוא כפשוטו, שאם אין הכהן כשר אינו רואה דבר במראה ה־נבואה).

ומזה מובן, דלשיטת רש"י תשובת ה־או"ת שייכת לגוף האו"ת עצמם, שהאות־יות עצמן בולטות או מצטרפות. משא"כ לדעת הרמב"ם התשובה דאו"ת אינה ענין השייך לגוף האותיות דהחושן, אלא הוי רק דבר המסייע, המעורר את גילוי הנבואה של הכה"ג.

ולפ"ז נראה, דלהרמב"ם השאלה וה־תשובה באו"ת של כה"ג אינו פרט מעניני כהונה שבו אלא גדר ומעלה בפני עצמו, שיש לכה"ג עוד ענין, שהוא רוה"ק ו־נבואה שבו.

אבל מזה שכתב הרמב"ם לפנ"ז[26] „עשו בבית שני אורים ותומים כדי ל־השלים שמונה בגדים[27] ואע"פ שלא היו נשאלין בהן", מוכח דס"ל שהאו"ת הוי חלק מבגדי כהונה גופא[28] (ולא כדעת

22) יומא עג, ב.

23) פרש"י שם.

24) פ"י הי"א.

25) ראה צפע"נ השלמה לב, ד (נעתק בצפע"נ על ס' עבודה המלוקט להל' כלי המקדש כאן). וראה צפע"נ שם: פליגי רבינו והרא"ש ז"ל* אם הך דבולטות . . ניכר לעיני הכהן או רק במראה ה־נבואה. ובאמת זה תליא בהך מחלוקת דיומא שם (עג, א) ר"י ורבנן, אם צריך לומר כה אמר ה' או לא, ר"ל אם האמירה הי' ג"כ נבואה או הי' אומר רק מה שהוא רואה.

26) ה"י.

27) וכ"ה בתוד"ה ואורים — יומא כא, ב. רשב"ם ב"ב קלג, ב ד"ה לגזבר. וראה ראב"ע פרשתנו כח, ו. וראה הערה הבאה.

28) בכמה מפרשים (באר שבע סוטה מח, א. מרכבת המשנה לרמב"ם הל' ביהב"ח שם. הכתב והקבלה פרשתנו כח, ל. ועוד) כתבו שלדעת הרמב"ם אבני החושן גופא הם האו"ת* (כשיטת המפורש שבהחושן, ולא מצד מראה הנבואה דהכה"ג. ולפ"ז גם בזה קאי הראב"ד בשיטת רש"י. או למד כן מגוף דברי הראב"ד דהאו"ת ורוה"ק שני דברים הם. ואכ"מ.

*) ולכאורה כוונתו, שכן צ"ל ע"פ השגות הראב"ד בהל' ביהב"ח שם רפ"ד (הובא בצפע"נ לפנ"ז שם). ואולי פירש כן דברי הראב"ד כיון ד־לשיטתי' (לפי הכס"מ) האו"ת הוא שם המפורש כשיטת רש"י (כדלקמן הערה 29). וא"כ משמע דהך דהיו האותיות בולטות או מצטרפות הוא מחמת שם

האומרים[29] דהאו"ת אינם מבגדי כהונה אלא דהוי שם המפורש או שמות הקודש שמניחין בתוך החושן והאפוד וגם בל־עדי השמות אינו חסר בבגדי כהונה[30]), וא"כ נמצא שהאו"ת הם חלק ופרט מענין הכהונה ובגדי כהונה[31] (היינו — שלימות הכהונה ובגדי כהונה כפי שהוא בכה"ג כשמלובש בשמונה בגדים), שאין זה ענין של נבואה כ"א שירות ועבודה דכהונה.

ועכצ"ל שלשיטת הרמב"ם יש בגדר כהן גדול (ובגדי כהונה שלו) — שני

רה"ג ורש"ג ורנ"ג — באוצר הגאונים ברכות ד, א ועוד). אבל מפשטות לשון הרמב"ם כאן ובהל' ביהב"ח פ"ד ה"א משמע שהוא עש"ז בפ"ע ולא גוף אבני החושן. וראה צפע"נ מהד"ת סז, ד — נעתק ב־צפע"נ המלוקט להל' ביהב"ח שם — שהוא „מה ש־נכתב שם האבות בהחושן . . וכן שבטי כו"י, ע"ש**. ודברי הרמב"ם בפיהמ"ש (סוטה פ"ט מ"ב): ושמיר נחש חופר אבנים ובו פתחו אורים ותומים — אפשר ליישב גם לפי' הצפע"נ הנ"ל. ואכ"מ.

29) פרש"י פרשתנו כח, ל. רמב"ן שם. ראב"ד בהשגות להל' ביהב"ח פ"ד ה"א (לפי הכס"מ שם). ריטב"א יומא עג, ב. וראה לקו"ש חי"א ע' 136 ואילך ובהערות — „לשיטתי" דהרמב"ם ורש"י בזה.

30) וראה רמב"ן עה"ת (שבהערה שלפנ"ז) שמשמע קצת דהאפוד בד שהי' שמואל ודוד חגורים בו היו בו גם שמות הקדושים. והוא חידוש גדול! ואולי יש לשלול משמעות זו. ואכ"מ.

31) וי"ל שלכן מפרש הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"י הי"א) שמ"ש בגמ' (יומא עג, א) „פניו (של כה"ג) כלפי שכינה" היינו „לפני הארון", ולא כפרש"י (יומא שם) „כלפי או"ת ושם המפורש ש־בתוך החושן" (הובא בכס"מ לרמב"ם שם), כי לדעת הרמב"ם הי"ז (גם) חלק ופרט מעבודת הכהונה שבביהמ"ק, ולכן מפרש „ופניו לפני הארון"*. והוא

בבאר שבע סוטה שם). ואינו ברור אם כוונתו כמפרשים הנ"ל דהחושן גופא הוא האו"ת, או שגם להרמב"ם י"ל דהאו"ת הוא שם המפורש, אלא שפה קורא אורים ותומים לחשן בדרך השאלה. ואכ"מ.

**) בצפע"נ השלמה (לב, ד) דתוס' ורשב"ם (שבהערה שלפנ"ז) „מפרשים דאו"ת הי' עצם החושן אך באמת אינו כן".

*) בפשטות י"ל דס"ל להרמב"ם שהפירוש „לפני הארון" פשוט יותר בלשון „כלפי שכינה" ש־בגמ'. ועוד, בפסוק (תרומה כה, כב) מפורש „ונו־עדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני

ע"ד כמה עבודות בביהמ"ק שצריכים מקום מיוחד לעבודתם, כולל לפני הכפורת, הזאה בין הבדים וכו', וכיו"ב. משא"כ לדעת רש"י ועוד שהוא „שם המפורש", ונמצא דהוי ענין בפ"ע לא משירות דכהונה, מפרש „כלפי השכינה" — „כלפי או"ת ושם המפורש שבתוך החושן", לא כלפי מקום מסויים בביהמ"ק (וראה חדא"ג מהרא"א סוטה מח, ב ד"ה משחרב „דאו"ת שייכי גם בלא מקדש"). ולהעיר מצפע"נ מהד"ת סז, ג (נעתק בצפע"נ המלוקט סוף הל' כלי המקדש) דגם בארון הי' שם המפורש. ע"ש. וראה לקו"ש חי"א שם ע' 137 בהערה. ועצ"ע.

הכרובים אשר על ארון העדות גו'". וראה עקרים (מ"ג פי"א) דסבת הנבואה בישראל באה מצד הארון (והלוחות) ולכן בבית שני אף שהיו כו"כ ראויין לנבואה לא היתה שם נבואה לפי שלא הי' שם ארון (ע"ש. ובארוכה בס' עבודת הקודש ח"ד פכ"ד).

אבל: א) ברמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז לא נזכר ה־כתוב „ונועדתי גו'" ששייך לכללות ענין הנבואה, ואדרבה, מפיהמ"ש להרמב"ם (סנהדרין פ' חלק היסוד השביעי. ועד"ז במו"נ (ח"ב ספמ"ה)) משמע שונועדתי לך גו' מעל הכפורת מבין שני הכרובים שייך להיתרון דנבואת משה דוקא (ומ"ש במו"נ ח"ג פמ"ה נוגע בעיקר להכרובים. ע"ש. ואינו שייך לכאורה לנדו"ד). ב) ברמב"ם הל' כלי המקדש שם הי"ד מפורש שהטעם שלא שאלו להאו"ת „מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו", ולא לפי שלא הי' ארון. וראה גם רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ד ה"א [ודוחק לומר שזוהי כוונת הרמב"ם בהל' ביהב"ח שם „ואף אורים ותומים שהיו בבית שני לא היו משיבין כו"" שכ' בהמשך לגניזת הארון. ובפרט לפמשנ"ת בלקו"ש חכ"א ע' 159 ואילך. וראה שם ע' 161]. ג) הרמב"ם בספרו דהלכה לא הזכיר שבטלה נבואה, ואדרבה, לדעתו מפורש ש־היתה נבואה לאחז"ז, כנ"ל הערה 16. ש"נ.

ענינים: א) השירות והעבודה דכהונה גדולה, ב) מעלתו של כהן גדול בדרגת נבואה ורוה"ק[32], שגם פרט זה (השני), מעלת הכה"ג בתור נביא, הוא חלק מג' דר כהונה גדולה ושייך לבגדי כהונה[33].

וזהו תוכן שני הענינים שמצינו ב' או"ת: א) אחד מבגדי כהונה, ב) השאלה בהם, ענין דנבואה (דהכה"ג).

ה. ובזה מובן מה שממשיך הרמב"ם בהלכה בפ"ע ע"ד לבישת אפוד בד של בני הנביאים – „זה שאתה מוצא בדברי הנביאים שהכהנים היו חוגרין אפוד בד לא היו כהנים גדולים כו' אלא אפוד זה היו חוגרים אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוה"ק להודיע כי הגיע זה למעלת כה"ג שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש" –

שי"ל כוונתו בזה: לאחרי שביאר לפנ"ז, שענין הדיבור ע"פ רוח הקודש דאו"ת ה"ז גדר בכהן גדול ובגדי כהונה – ממשיך לבאר, שמעין זה הוא גם בבני הנביאים, שגם הם הגיעו למעלה זו ש' יכולים לדבר „ברוח הקודש",

שאין ענינו של נביא רק להודיע דברי עתידות כו' וכיו"ב לתועלת בנ"י, אלא ככהן גדול שענינו משרת לה'[34],

ולכן יש גם אצלם בגד הדומה ל' אפוד של הכה"ג.

וי"ל שלכן מדייק הרמב"ם ומאריך „מעלת כהן גדול שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש" – ולא כ' בקיצור (כלשונו לפנ"ז[35]) „מעלת כהן גדול שמ' דבר ברוח הקודש"[36] – לבאר, שהדיבור ברוח הקודש אינו ענין צדדי (ענין נוסף) בכה"ג, אלא שזה נוגע לגדר הכהונה שבו (כנ"ל), ובמילא לבגדי כהונה – „מדבר על פי האפוד והחושן ברוח ה' קודש": ומזה מסתעף שגם בכל נביא (ומי שראוי שתשרה עליו רוח הקודש) שהוא ג"כ כעין גדר דכהן גדול, יש בו דין לבישת אפוד, אלא שאינו אפוד של כהן גדול רק אפוד בד[37].

ו. והנה ע"פ הנ"ל שחגירת אפוד בבני הנביאים היא מעין לבישת האפוד של הכה"ג, שהיא גדר בכהונה – יש לבאר הטעם שבני הנביאים היו חוגרין אפוד בד דוקא. דיש לומר, שאין זה רק כדי להודיע שאין הם כהנים גדולים, אלא (גם) למעליותא, מפני שאפוד בד שלהם קשור עם בגדי בד שלובש הכה"ג ביום הכיפורים דוקא.

והביאור בזה:

אע"פ שבספר היד לכאורה לא נחית הרמב"ם לחלק בין נבואה לרוח הקודש – וכותב שתי הלשונות הן בנוגע לכהן גדול והן גבי נבואה: באורים ותומים*[37]

---

32) להעיר מזח"ב קמח, סע"א.

33) להעיר מהשקו"ט אם בגדי כהונה הם צורך עבודה או לצורך כהן – ראה בית האוצר מערכת ב' ג כלל יו"ד. ועוד.

34) ראה רד"ק ורלב"ג ש"א ב, יח.

35) בהלכה יו"ד (מיומא עג, ב).

36) ובירושלמי „מלמד שהיו כולם ראוין להיות כהנים גדולים" (ואינו מזכיר רוה"ק), ולכאורה כי בירושלמי קאי רק בפי' הכתוב (דש"א כב) „ויפגע (הוא) בכהנים וגו' (נושא אפוד בד)", ומפרש דכל הכהנים ראוין להיות כהנים גדולים. אבל ברמב"ם נראה שאינו מפרש כן בירושלמי.

37) כלומר: אף שעיקר הטעם דלבישת אפוד בד הוא (כמפורש ברמב"ם) „להודיע . . שמדבר . . ברוה"ק" (וכנ"ל ס"ב הנפק"מ להלכה) – מ"מ, זה שהודעה זו היא ע"י לבישת אפוד בד דוקא, הוא לפי שיש בו גם מעין גדר של כהונה (ולכן הביאו הרמב"ם בהל' כלהמ"ק ולא בהל' יסוה"ת).

*37) בהי"א.

„רוח הקודש לובש את הכהן . . ורואה . . במראה הנבואה", ולעיל בהל' יסודי התורה[38] „אין הנבואה חלה אלא כו' מיד רוח הקודש שורה עליו" —

מ"מ, מצינו במורה נבוכים[39] אריכות הביאור בדרגות שונות של נבואה, כולל החילוק בין „רוח הקודש" ל„נבואה". ו־מבאר שם, שדרגת כהן גדול הנשאל באורים ותומים נכלל ב„מדרגה הב'" שבכללות נקרא „רוח הקודש", ומדרגה זו של נבואה היא „בעת היקיצה והש־תמש החושים על מנהגיהם"[40]. אבל בהג־דרת הנביאים כתב הרמב"ם לעיל בהל־כות יסודי התורה[41] „הנביאים מעלות מעלות הן . . וכולן אין רואין מראה ה־נבואה אלא בחלום בחזיון לילה . . וכו־לן כשמתנבאים אבריהן מזדעזעין וכח הגוף כשל ועשתונותיהם מתטרפות כו'". הרי שגדר „נביאים" כפי שמתבאר בספר היד כולל רק נביאים ממש (ולא מי שמדבר רק ברוח הקודש, שזהו גם „בעת היקיצה והשתמש החושים על מנהגיהם").

ומזה מובן, שאף שהרמב"ם כותב ש־בני הנביאים לובשים אפוד בד „להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול שמדבר . . ברוח הקודש" — כוונתו רק בכללות (ע"ד מ"ש בהל' יסוה"ת גבי נביאים „רוח הקודש שורה עליו"), אבל בפרטיות הרי הם למעלה ממעלת כהן גדול המדבר ברוח הקודש.

ולכאורה חידוש גדול הוא, אבל לכ־אורה בלאה"כ מוכרח לומר כן, שהרי בנוגע לנביאים, מבאר הרמב"ם בארוכה בהל' יסודי התורה שם[38], שדרושים כו"כ תנאים והכנות — „אין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה גבור במדותיו ולא יהא יצרו מתגבר עליו בדבר בעו־לם . . בעל דעה רחבה נכונה עד מאד . . שלם בגופו . . מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם . . ומזרז עצמו ומלמד נפשו שלא תהי' לו מחשבה כלל באחד מדברים בטלים . . דעתו פנוי' תמיד ל־מעלה . . להבין באותן הצורות הקדו־שות הטהורות כו'" (כמו שמאריך שם) — שאין תנאים אלו במינוי כהן גדול; ומצינו רק ש„כהן גדול צריך שיהי' גדול מכל אחיו הכהנים בנוי בכח ב־עושר בחכמה ובמראה"[42] — שאין זה בערך כלל להתנאים הנדרשים מאדם ש־רוצה להגיע לדרגת הנבואה (שזהו[43] ענין „בני הנביאים" — שמתנהגים בכל תנאים אלו ומבקשין להתנבא)[44].

ויש לומר, שזהו גם הטעם שהיו בני הנביאים חוגרים אפוד בד דוקא — לרמז על מעלתם לגבי כה"ג „שמדבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש". כי החושן והאפוד הרי הם משמונה בגדים, בגדי זהב: אמנם „(אפוד) בד" הרי הוא ע"ד „בגדי בד" של כה"ג, בגדי לבן, שהי' לובש בכניסתו לקדש הקדשים ביום הכפורים[45].

---

38) פ"ז ה"א.

39) ח"ב פמ"ה.

40) וראה גם רמב"ן פרשתנו שם. בחיי ברכה לג, ח.

41) פ"ז ה"ב.

42) הל' כלי המקדש ריש פ"ה.

43) ראה רמב"ם הל' יסודי התורה שם ה"ה.

44) ראה אברבנאל פרשתנו (בביאור שאלה הח'. ע"ש) שמבאר הטעם לאו"ת, שהוא „לקלות מדריגת רוה"ק בהיקש של מדריגות הנבואה, ולכך היתה נבואה צריכה זמן והכנה ראוי' אלי'. אמנם האורים והתומים, הכהן המוכן, הי' מספיק לו התבוננות והכנה־מה להשגת תשובתם, מה שלא הי' כן בנבואה". ולהעיר מסוטה מח, ב ובעיון יעקב לע"י שם.

45) הל' כלי המקדש פ"ח ה"ג. הל' עבודת יוהכ"פ רפ"ב.

[ולהעיר מדברי הרמב"ם בסוף הל' שמיטה ויובל, „ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו לדעה את ה' . . ופרק מעל צווארו עול ה־ חשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה נתקדש קדש קדשים" — היינו שמגיע לא רק למעלת שבט לוי או מעלת הכהנים, אלא גם למעלת כהונה גדולה (שזהו התואר „קדש קדשים" — הנאמר בכה"ג דוקא, „ויבדל אהרן להק־ דישו קדש קדשים"[46]), ובזה גופא — מעלת כה"ג בשייכות ל„קדש קדשים", שזוהי מעלתו ביום הכפורים בכניסתו לקודש בבגדי לבן][47].

אבל — מכו"כ סיפורי חלות נבואה בפועל אשר בספרי הנביאים (ובדרז"ל שעליהם), מובן — שלא היו אז במצב שמתארו הרמב"ם דלעיל (חכם גדול כו' שלם בגופו כו' שלא תהי' לו מחשבה כלל כו' תמיד למעלה כו') — וע"כ צ"ל (אף שדוחק קצת)[48], שכוונת הרמב"ם לשלימות חלות הנבואה (וגם אז כשהי' בעצבות נפסקה (לשעה). ולהעיר ממאמר רז"ל[49]: כל ל"ח שנה כו'). ואכ"מ.

ז. והנה ע"פ המבואר לעיל (ס"ב), שלבישת אפוד בד על ידי בני הנביאים יש בה גדר של הלכה — יש לעיין מהו הדין לעתיד לבא, שאז יקויים היעוד[50] „אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם" — דלכאורה ע"פ הנ"ל יצטרכו הכל לחגור „אפוד בד" כ„בני הנביאים".

ולכאורה יש לומר דמכיון שיעוד זה יתקיים אצל כל ישראל, שוב אין צורך „להודיע כי הגיע זה למעלת כהן גדול" — אבל עדיין יש מקום לשקו"ט, כי בפשטות, גם לעתיד לבא תהיינה כמה מעלות בענין הנבואה, ובלשון הרמב"ם[51] „הנביאים מעלות מעלות הן . . נביא גדול מנביא" [ע"ד המפורש בקרא[52] שגם לעתיד לבא יהיו חילוקים בין „קטנם" ל„גדולם"], ובמילא יש לומר, שגם אז יצטרכו לשאול מנביא[53] גדול יותר, ויש מקום לחגירת אפוד בד.

ויהי רצון שעל ידי העסק בלימוד ההלכות הקשורות עם בגדי כהונה עד ל„אפוד בד" ד„בני הנביאים" — יראה

---

46) דה"א כג, יג.

47) ע"פ כהנ"ל יש לתרץ הקושיא (בפנימיות הענינים עכ"פ) בזה דאין ממנין שני כה"ג כאחת, שאיתא הטעם ע"ז (ירושלמי יומא פ"א ה"א. וראה בבלי יומא יב, סע"ב) מפני איבה. ועפ"ז, מכיון שבני הנביאים חוגרים אפוד בד להודיע שהגיע למעלת כה"ג — הרי גם בפ"ה כהנים חגורים אפוד בד יש בזה משום סרך (עכ"פ) איבה?

כי חשש איבה שייך רק בדרגת כה"ג, שאין אצלו כל התנאים הדרושים לנביאים, משא"כ ב־ נביאים שהגיעו לזה על ידי הכנה רבה ועבודה גדולה וכו', לא שייך אצלם אפילו סרך איבה (בדוגמת ימות המשיח שלא תהי' קנאה ותחרות — ראה רמב"ם סוף הל' מלכים).

48) בעקרים שם, שע"י הנביא תמצא הנבואה על הבלתי ראוי או בלתי מוכן מצד הארון והלוחות באומה. עי"ש (וראה גם דרשות הר"ן דרוש הח'). אבל ברמב"ם לא נזכר כלל שהנבואה תלוי' בארון, כבשוה"ג להערה 31.

49) תענית ל, סע"ב. ירושלמי שם (פ"ג ה"ד). ועוד — הובא בפרש"י דברים ב, טז. וראה מרי"ן ח"ב פל"ו.

50) יואל ג, א.

51) הל' יסוה"ת פ"ז ה"ב.

52) ירמי' לא, לג.

53) ולהעיר דלהרמב"ם במו"נ (ח"ב ספל"ב) הא דאשפוך את רוחי גו' ונבאו בניכם גו' — אינה נבואה ממש. אבל לא כ"כ בסהמ"צ בסוף השרשים.

כהן בציון, ונזכה בקרוב לקיום היעוד „אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם", „כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"[54].

(משיחת ט"ו תמוז תשמ"ו)

---

54) ישע' יא, ט.